

ศาลปู่และย่าแสะ

ศาลปู่และย่าแสะ อยู่ตรงทางเลี้ยวขึ้นวัดพระธาตุดอยคำ ปู่และย่าแสะ เป็นชื่อของยักษ์สองผัวเมียซึ่งเชื่อกันว่าเป็นต้นเค้าบรรพบุรุษของชาวลัวะที่ได้ กลายมาเป็นผู้พิทักษ์รักษาเมืองเชียงใหม่ เรื่องราวปู่และย่าแสะมีเค้าโครงหลักที่สอดคล้องกับตำนาน พระเจ้าเลียบโลกซึ่งแพร่หลายในภูมิภาคล้านนา ว่าด้วยการเผชิญหน้าระหว่างพระพุทธเจ้ากับปู่และ ย่าแสะและลูกซึ่งเป็นยักษ์ดุร้าย ตามตำนานกล่าวว่า ปู่และย่าแสะเป็น ฝ่ายพ่ายแพ้ต่อพระพุทธเจ้าและ หันมารับศีลห้าเลิกฆ่าสัตว์ตัดชีวิต อย่างไรก็ตาม การที่ปู่และย่าแสะเคยเป็นยักษ์มาก่อนจึงขออนุญาต ต่อพระพุทธเจ้าที่จะกินสัตว์ตามสัญชาตญาณยักษ์ความเชื่อดังกล่าวนำมาสู่การฆ่าควายเพื่อเซ่น สักเวຍปู่และย่าแสะ ของชาวบ้านตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “เลี้ยมดง” เป็นประจำทุกปีในวัน ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 9 เหนือ2 โดยในพิธีกรรมจะมีการลงทรงของม้าขี่ (คนทรง) ปู่และย่าแสะ ซึ่งจะทำการกินเนื้อควายสด ในพิธีกรรมยังมีการแขวนผ้าพระบฏเป็น สัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าสอดคล้องกับเรื่องราวในตำนาน

สำหรับประเพณีเลี้ยงดงถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ตามความเชื่อที่ว่าเมื่อครั้งพุทธกาลมีเมืองชื่อ บუნคร เป็นเมืองชนเผ่าลัวะ ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำปิงและดอยฮ้อยช้าง ประชาชนอยู่กันอย่างไม่เป็นสุข เนื่องจากถูกยักษ์สามตน พ่อ แม่ ลูก จับกิน ต้องอพยพหนีออกจากเมือง โดยในวันต่อมาพระพุทธเจ้าก็เสด็จพร้อมสาวกมาที่ดอยได้ และได้ให้พระอานนท์ไปตามยักษ์ทั้งสามตนมาพบและทรงแสดงอภินิหารให้ยักษ์ทั้งสามตนได้เห็น เมื่อยักษ์เห็นเช่นนั้นก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระองค์ และพระองค์ได้แสดงธรรมให้ฟังและให้ยักษ์ทั้งสามตนถือศีลห้า ซึ่งรวมห้ามฆ่าสัตว์ด้วย แต่ยักษ์ขอพระพุทธเจ้าว่าตนเป็นยักษ์ไม่กินเนื้อสัตว์ ก็ไม่รู้จะกินอะไร พระพุทธองค์ทรงไม่อนุญาต ดังนั้น ยักษ์จึงไปขอเจ้าเมืองบุนคร เจ้าเมืองลัวะตกลงให้กินปีละตัว โดยยักษ์ขอกินควายเผือกเขาดำ ยักษ์ขอกินควายดำกลีบเผือก (ต้องเป็นควายหนุ่มตัวผู้ มีเขาเสมอหู) แต่เจ้าเมืองมีข้อแม้ว่ายักษ์ต้องรักษาพระพุทธศาสนาไปห้าพันปี และรักษากันเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไปด้วย

ส่วนยักษ์ลูกได้บวชเป็นพระและลาสิกขาออกมาเป็นฤาษีนามว่า “สุเทพฤาษี” ซึ่งเป็นที่มาของชื่อดอยสุเทพนั่นเอง เมื่อสิ้นยักษ์ปู่ และยักษ์ย่าไปแล้ว ชาวบ้านยังเกรงกลัวยักษ์อยู่จึงยังคงทำพิธีเช่นสรวงดวงวิญญาณ ที่เรียกว่า “พิธีเลี้ยงดง” จนมาถึงปัจจุบัน

